

GALERİ KHAS'TA BİR EDA SOYLU SERGİSİ: EVİ YENİDEN KURMAK

Prof. Dr. Hasan Bülent KAHRAMAN

Khas Öğretim üyesi

Fotoğraf: Ulaş TOSUN

Ev bir sığınaktır ve insan daima bir barınak/sığınakla mevcuttur. Yaşama katıldığı ilk andan onu terk ettiği ve ötesine geçtiği ana kadar, yeryüzü mevcudiyetini o ev- sığınağa borçludur. Ana rahmiyle mezar arasındaki benzerlikler ve zıtlıklar insanın yeryüzündeki var oluşunun ve onu kuşatan kültürel serüveninin bir özetidir. Muhtaciyetle başlayıp muhtaciyetle biten bu yaşam içinde insan varlığını eviyle ifade eder.

Ev bu anlatımdan çıkan netice olarak korunak diye tanımlanabilir. Freud'un 'tekinsizlik' kuramının kaynağı, özü bu nedenle evdir. Ev, tanıdık olanlarla yüklüdür. 'Yabancı' ise evin dışında kalandır. Kişi olduğunda yabancı diye nitelendirdiğimiz varlık, başka bir olguyla bütünleştğinde 'tekinsiz' olacaktır. Dolayısıyla tekin olan ev ve içiyle, tekinsiz olan ev dışıyla ilgilidir.

Evle güven arasındaki bu ilişkiyi Freud çok tanınmış bir başka tanımında yerle bir eder. Çünkü evin tanıdık çehresi, evin güven ve tekinlik duygusu veren yapısı 'ben'le/ego'yla ilgilidir. Ben kendimi nerede güven içinde hissediyorsam ev orasıdır.

Yurt, bu duygunun en ileri noktasıdır. Yurt bir evdir. İnsanın kendisini yurdunda güven içinde duyması, onu bir ev olarak benimsenmesindendir. Kişi, yurdunda evdedir. Yurdu dışı yabancıdır. Tekinsizdir. Yurdu dışında 'yabancılar', ötekiler yaşar.

Bu gerçek bir yaklaşım değildir. Politik olanın doğal olan üstünde kurduğu hakimiyetle edinilmiş bir düşüncedir. Kant'ın önerdiği tanım bu yabancılığı aşmayı öngörüyor ve 'sürekli barışın' ancak insanların birbirine mesafesinin ortadan kalkmasıyla sağlanacağını öngörüyordu. Bütün dünya evimiz olduğunda, bu enternasyonal geliştiğinde, düşmanlıklar sona erecekti.

Küreselleşme kısmen bu düşün gerçekleştirilmesiydi. Ama ardından gelen savaşlar, yıkımlar düşü kötü bir gerçekle dönüştürdü. O sarsıntıları ise göçler izledi.

Göç, insanın hayatta karşılaşılabileceği en korkunç deneyimlerdenidir. Bachelard, evin bize anılarımızı bağışlayan odalardan oluşmuş mekan olduğunu öğretti. Farklı odalarda farklı anılar beslesek de ev bir bütün olarak huzurun mekanıdır. Ve Bachelard'a göre mekanın poetikası, esasen zihnin değil ruhun fenomenolojisindedir.

Ev, zihinden çok tinin mekanıdır. Göç, beden ve zihinden çok ruha inen bir darbedir.

Günümüz, yersiz yurtsuzlaşmış insanların dünyasına tanıklık ediyor. Sokaklar göçmenlerle yüklü. Göçmen evini terk etmiş, anılarından kopmuş, ruhu parçalanmış insandır. Belki ve ancak yeni bir hayat kurar, yeni bir yurt edinirse bir nebze sağaltabilir onu.

Eda Soylu, evini söküyor. Evinin kapılarını galeri mekanına taşıyor ve onlarla yeniden bir ev kuruyor. Bachelard, evlerdeki çekmecelerin bile bir poetikası olduğunu belirtiyordu. Sokaklar dolusu göçmenlerle özdeşleşme içine Eda Soylu, evini yeniden kurarken ikili bir süreci başlatıyor: evin sökülmesi, göçmenlik. Bunun içerdiği, yüklediği tekinsizlik duygusu. Parçalanmış bir evin yarattığı yıkım hissi. Ama galeri mekanına o evi yeniden kurarken bu defa yabancı bir yurttan yeniden ev kurmanın her şeye rağmen getirdiği tekinsizlik duygusunu, onu aşmanın sınır şartlarını sorguluyor: başkasının yurdu bana bütün yabancılığım ve yerleşkeliliğimle yeni bir ev fırsatı verebilir mi?

Bu sadece büyük ve siyasal göçlere dönük bir sorgu değil. Bütün dünyanın içinden geçtiği kentsel dönüşüme, içinde yaşadığımız mekana yabancılaşmanın en ilginç türlerinden biri olan yeni/den kent kurmaya dönük bir sorgulama aynı zamanda. İçinde olduğumuz ve dışına atıldığımız bir dünyanın kabalığına yere

serilmiş, betonun içinde kuruyan çiçeklerle gösteriyor Soylu.

Modern dünya, insanın yabancılaşma tarihidir. Doğayla bir bütün olan insan, modernleşmeyle birlikte önce ondan kopuyor sonra da kendisine, doğallıkla bütünleşmiş emeğine yabancılaşıyordu. Bu zamanla insanın neredeyse bütünüyle kendisine yabancılaşmasına dönüştü.

Eda Soylu, kurumuş çiçeklerin fenomenolojisiyle ve onları mekanın içinde kendi evinden oluşan bir mekanla bütünleştirerek bu yabancılaşmanın altını çiziyor. Doğanın yitirdiği ve mimesinin ortadan kalktığı bir dünyada doğanın öteki anlamını çağrıştırarak ve bizi yıkımların eşiğine taşıyarak fenomenolojik olanı kültürel ve siyasalın içine çekiyor.

Bu bir distopya sorusu aynı zamanda. Dünya bir gün bitecek mi? O eşikte yaşıyoruz. İklim değişikliğiyle dönüşen bir dünya olduğunu biliyoruz. O değişimin yarattığı bitim duygusunu yaşıyoruz. Bir bir distopya. Distopyanın gerçekliği. Eda Soylu, evi yeniden kurarak o evi başka bir mekanda, derme çatma bir şekilde yeniden inşa ederek, tekinsiz bile olsa, bize insanın evinin kendisi olduğunu, insanın kendisini evinde bulduğunu duyumsatıyor.

Freud, ego, kendi evinde bile efendi, hükümran değil derken acaba tam da bunu mu kast ediyordu?